

OSNOVNA ŠOLA KARLA DESTOVNIKA-KAJUHA ŠOŠTANJ

Koroška cesta 7, 3325 Šoštanj

MLADI RAZISKOVALCI ZA RAZVOJ ŠALEŠKE DOLINE

RAZISKOVALNA NALOGA

NAJSTNIKI IN UPORABA FARMACEVTSKIH SREDSTEV

Tematsko področje: PSIHOLOGIJA

Avtorja:

Zala Katanec, 9. razred

Denis Balant, 9. razred

Mentorica:

Špela Sovič mag. prof. kem. in mag. prof. bio.

Velenje, 2019

Raziskovalna naloga je bila opravljena na Osnovni šoli Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj.

Mentorica: Špela Sovič mag. prof. kem. in mag. prof. bio.

Datum predstavitve: marec 2019

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- ŠD Osnovna šola Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj
- KG zdravila/najstniki/uporaba/farmacevtska sredstva/starši
- AV KATANEC, Zala/ BALANT, Denis
- SA SOVIČ, Špela
- KZ 3320 Velenje, SLO, Vodnikova 3
- LI 2019
- ZA Osnovna šola Karla Destovnika-Kajuha
- IN **NAJSTNIKI IN UPORABA ZDRAVIL**
- TD Raziskovalna naloga
- OP VI, 34 str.,17 graf., 0 sl., 8 vir.
- IJ SL
- JI sl/en

AI Sva devetošolca in v svojem odraščajočem obdobju se, kot najini vrstniki, srečujeva s številnimi razvojnimi spremembami, ki jih včasih spremljajo tudi težave. Tako naju je zanimalo, koliko in kako najstniki uporabljajo farmacevtska sredstva, kdo jim pri izbiri svetuje, kje jih dobijo, so seznanjeni s časom jemanja in njihovimi stranskimi učinki. V ta namen sva pripravila anketo in jo razdelila med devetošolce in dijake četrtil letnikov srednje šole. Tako sva dobila odgovore različnih starostnih skupin mladostnikov, jih med seboj primerjala in analizirala. Kot sva že predvidevala, tako učenci kot dijaki najpogosteje posegajo po sredstvih proti bolečinam, ki jih učenci dobijo pri starših, medtem ko pa jih dijaki v večini vzamejo sami iz omare. Najpogostejši spremljevalci učencev, ko gredo po zdravila, so starši, medtem ko dijaki ponje odidejo sami. Z navodili za jemanje in s stranskimi učinki zdravil osnovnošolce v večini seznanijo starši, dijake pa zdravnik ali farmacevt. Razveseljivo pa je, da je večina vprašanih mnenja, da niso odvisni od zdravil.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj Primary School

CX medical/teenagers/use/pharmaceuticals means/parents

AU KATANEC, Zala/ BALANT, Denis

AA SOVIČ, Špela

PP 3320 Velenje, SLO, Vodnikova 3

PB Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj Primary School

PY 2019

TI Teenagers and medical use

DT RESEARCH WORK

NO VI, 34 p.,17 g., 0 fig., 8 ref.

LA SL

AL sl/en

AB We attend the 9th grade and we as well as our peers are facing many changes in our growth. Sometimes we also face some troubles. We were curious how and how much teenagers use pharmaceutical means, who helps them choose, where they get the medication, are they aware of the side effects and the period of using the medication. We prepared a short questionnaire for 9th grade students and 4th year students and this is how we got the answers from students of different ages. We compared and analyzed the results. As we already predicted, all of the students often use painkillers. The 9th graders get them from their parents, meanwhile the 4th year students take them themselves. Parents are also the ones who accompany their primary school children when they get the medication and also parents are the ones who read them the instructions and explain the side effects, on the other hand, high school students buy the medication themselves and the doctors or the chemists tell them about the side effects. It is gratifying that the participants do not feel addicted to medication.

KAZALO

1. UVOD	1
2. PREGLED OBJAV	3
2.1 Kaj je zdravilo?	3
2.2 Vrste zdravil in prehranskih dopolnil glede na mesto izdaje zdravil.....	4
2.3 Mladostniki in zdravila	4
2.4 Zloraba in odvisnost od zdravil	7
2.5 Varna uporaba zdravil.....	8
3. METODE DELA.....	9
3.1 Vzorec	9
3.2 Raziskovalni inštrument	9
3.3 Potek raziskave	10
4. REZULTATI IN DISKUSIJA	11
5. ZAKLJUČEK.....	24
6. POVZETEK	26
7. SUMMARY	27
8. ZAHVALA.....	28
9. PRILOGE.....	29
10. VIRI.....	34

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Spol srednja šola	11
Graf 2: Spol osnovna šola	11
Graf 3: Vrste farmacevtskih sredstev (osnovna šola).....	12
Graf 4: Vrste farmacevtskih sredstev (srednja šola)	12
Graf 5: Mesto pridobitve farmacevtskega sredstva (osnovna šola).....	13
Graf 6: Mesto pridobitve farmacevtskega sredstva (srednja šola)	14
Graf 7: Pogostost poseganja po farmacevtskih sredstvih).....	15
Graf 8: Branje navodil za uporabo	16
Graf 9: Spremembe	17
Graf 10: Stranski učinki	18
Graf 11: Seznanjenost s stranskimi učinki (osnovna šola).....	19
Graf 12: Seznanjenost s stranskimi učinki (srednja šola).....	19
Graf 13: Čas jemanja.....	20

Graf 14: Seznanjenost s časom jemanja (osnovna šola).....	21
Graf 15: Seznanjenost s časom jemanja (srednja šola)	21
Graf 16: Medicinska/alternativna sredstva.....	22
Graf 17: Odvisnost	23

1. UVOD

Mladostništvo je obdobje v življenju, v katerem se pri vsakem človeku pojavijo korenite spremembe. Otrok iz otroštva vstopi v najstniško obdobje. Obdobje, za katerega so značilne številne telesne, čustvene in vedenjske spremembe in tudi osebnostna rast.

Želela sva raziskati, koliko najstniki posegamo po zdravilih in različnih farmacevtskih sredstvih. Zanimalo naju je, katera najpogosteje uporabljamo, kje jih dobimo, kdo nam svetuje, koliko poznamo navodila za uporabo in kaj menimo o pravilni rabi zdravil. Cilj najine naloge je bil predvsem ugotoviti, v kolikšni meri najstniki posegamo po zdravilih. Ali se s starostjo uporaba farmacevtskih sredstev v najstniških letih zmanjšuje ali povečuje? Želela sva primerjati pogostost uporabe med učenci, ki zaključujejo osnovno šolo in med dijaki, ki zaključujejo srednjo šolo. Pri najini raziskavi težko govorimo o posamezni zasvojenosti z uporabo farmacevtskih sredstev. Zato nisva želela raziskovati zasvojenosti s psihološkega vidika, ampak predvsem povečevanje ali zmanjševanje porabe farmacevtskih sredstev v tem starostnem obdobju. Zanimalo naju je, koliko o uporabi farmacevtskih sredstev najstniki sploh vemo, ali se zavedamo posledic in posameznih učinkovin.

V okviru preučevanega področja in v skladu z zastavljenimi cilji sva si na začetku zastavila **naslednje raziskovalne hipoteze:**

1. Učenci in dijaki v srednji šoli največkrat uporabijo tablete proti bolečinam.
2. Dijaki v srednji šoli večkrat posežejo po farmacevtskih sredstvih kot učenci v osnovni šoli.
3. Učenci v osnovni šoli v največji meri dobijo farmacevtska sredstva od staršev, dijaki v srednji šoli pa jih v največji meri sami vzamejo iz omare.
4. V osnovni šoli učence v večini po farmacevtska sredstva spremljajo starši, v srednji šoli pa v večini po njih odidejo dijaki sami.
5. S stranskimi učinki so zelo dobro seznanjeni učenci in dijaki.
6. Navodila o času jemanja in stranskih učinkih v osnovni šoli učencem v večini primerov podajo starši, v srednji šoli dijakom pa v večini primerov farmacevt.

7. Dijaki večkrat posežejo po alternativnih sredstvih kot učenci.
8. Dijaki in učenci v večini menijo, da niso odvisni od zdravil.

Po zastavljenih hipotezah sva se lotila dela. Sestavila sva anketni vprašalnik, prebrala literaturo o najini tematiki ter analizirala rezultate.

2. PREGLED OBJAV

2.1 Kaj je zdravilo?

Zakonodaja pravi, da je zdravilo vsaka snov ali kombinacija snovi, ki so pripravljene in namenjene za zdravljenje ali preprečevanje bolezni pri ljudeh in živalih. Zdravilo je lahko v prometu šele, ko dobi proizvajalec zanj dovoljenje za promet. Pristojni organ za to je Javna agencija RS za zdravila in medicinske pripomočke. Le-ta zagotavlja kakovost, varnost in učinkovitost zdravila (Naša lekarna št. 76, oktober 2013).

Skozi zgodovino so se ljudje zavedali pomena zdravilnih učinkov določenih rastlin. Uporabljali so jih za preprečevanje in zdravljenje bolezni ter boljše počutje. Že v starem Egiptu so za lajšanje različnih bolezenskih znakov uporabljali zdravilne rastline. Stari Grki in Rimljani so za lajšanje bolečin in boljše počutje uporabljali opij, pripravljen iz maka. Kitajci so že pred več kot štiri tisoč leti razvili sistem, ki skuša celostno reševati zdravstvene težave, odpravljati vzroke za nastanek bolezni in ne samo zdraviti simptome. Tako so poleg akupunkture, masaže, akupresure in drugih metod uporabljali tudi naravna zdravila rastlinskega, živalskega in mineralnega izvora.

Zdravila so torej snovi, ki se v določeni količini in na določen način uporabljajo za zdravljenje bolezni, zaviranje bolezni, lajšanje bolezenskih znakov ter preprečevanje bolezni.

Zdravilo ima glavni učinek, s katerim želimo doseči zdravilni učinek ter stranske učinke, ki lahko pozitivno vplivajo na človekovo telo in nezaželene učinke, ki negativno vplivajo na človeka. Nezaželeni učinki zdravil se lahko izražajo kot slabo počutje, glavobol, utrujenost, prebavne motnje, motnje razpoloženja, slabše psihofizične sposobnosti. Najhujši nezaželeni učinek zdravila pa je anafilaktični šok, ki se izraža kot sistemska alergična reakcija zdravila na telo človeka. Ob zaužitju zdravila, na katerega smo alergični, se pojavi srbenje kože, koprivnica, oteklina sluznice dihal, težko dihanje, dušenje, slabost, omotica, izguba zavesti, ob nepravilnem ukrepanju lahko nastopi tudi smrt (Brian s sod., 2013).

2.2 Vrste zdravil in prehranskih dopolnil glede na mesto izdaje zdravil

Zdravila na zdravniški recept se izdajajo samo v lekarnah zaradi zagotavljanja varne in pravilne uporabe. Oseba, pooblaščenca za izdajo takega zdravila, je izključno magister farmacije z opravljenim strokovnim izpitom. Določena zdravila, ki jih zavarovalnica krije (so na pozitivni listi), zdravnik predpiše na zeleni recept. Zdravila, ki jih zavarovalnica ne plača (so na negativni listi), pa se predpisujejo na beli recept. Vendar so to še vedno zdravila in jih v prosti prodaji ne moremo kupiti.

Zdravila brez recepta se izdajajo v lekarnah, nekatera pa tudi v specializiranih prodajalnah, kjer je zaposlen farmacevtski tehnik.

Prehranska dopolnila lahko kupimo tako v lekarnah kot tudi v specializiranih trgovinah, živilskih trgovinah, po spletu in drugje.

Zdravilne rastline in pripravki iz njih so na voljo brez recepta. Kupimo jih lahko v lekarnah in v specializiranih trgovinah (Naša lekarna št. 76, oktober 2013).

Prehranska dopolnila so po obliki in načinu uporabe podobna zdravilu, vendar pa se po definiciji in namenu uporabe razlikujejo od zdravil. Prehranska dopolnila ureja in obravnava zakonodaja o živilih. Njihov namen ni zdraviti in preprečevati obolenja, ampak zgolj dopolnilo k prehrani.

Zdravilne rastline in pripravki iz zdravilnih rastlin se uporabljajo za zdravljenje in lajšanje zdravstvenih težav. Zdravilne rastline se uporabljajo kot tinkture, sirupi, čaji in obkladki. Ti pripravki po ljudskem izročilu delujejo zdravilno na človekovo telo. Sodobni fitofarmacevtski pripravki so lahko odmerjeni tudi v obliki tablet in kapsul.

2.3 Mladostniki in zdravila

Mladostništvo je življenjsko obdobje med otroštvom in odraslostjo. Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) opredeljuje mladostnika oz. mladostnico kot fanta oz. dekle v starosti od

10 do 19 let. Zaradi specifičnih značilnosti, s katerimi se sooča mladostnik, lahko to obdobje razdelimo v več obdobj:

- zgodnje mladostništvo (do 14. leta),
- srednje mladostništvo (do 17. ali 18. leta),
- pozno mladostništvo (do 22. ali 24. leta).

V tem obdobju se mladostnik sooča z številnimi težavami in spremembami na telesni, razumski, čustveni, osebnostni in družbeni ravni. Mladostnik se mora prilagoditi na hitre telesne spremembe, spremenjen videz ter začeti samostojno skrbeti za svoje zdravje. Ob tem razvije spolno identiteto, čustveno neodvisnost, oblikuje nova prijateljstva, izbere poklicno pot ter oblikuje vrednote.

Kljub temu, da je načeloma večina mladostnikov v tem obdobju zdravih, pa se vendarle srečujejo s številnimi značilnimi zdravstvenimi problemi. Mladostniki imajo največ težav s kožo in dihalni, zaradi čustvenih sprememb in iskanja svojega mesta v družbi, pa se pri njih pojavljajo posledično težave, ki se kažejo v obliki želodčnih in drugih bolečin, glavobolov in migren ter depresije (Abrazović, 2009).

Pri iskanju svoje vloge pa se lahko soočajo tudi z vedenjskimi tveganji, kot so kajenje, uživanje alkohola, uporaba psihoaktivnih snovi. Lahko se pojavijo tudi različne oblike nasilja, trpinčenja, zasvojenost s hrano, tvegano spolno vedenje, odvisnost od interneta in iger na srečo, duševne motnje, občutki obupa, samomorilsko vedenje ... Ob vsem tem pa se lahko poveča tvegana uporaba zdravil. Mladostniki velikokrat posežejo po zdravilih in drugih sredstvih, ki jih dobijo v lekarnah, trgovinah ali pa doma pri starših. Informacije o varni rabi zdravil dobijo od farmacevta, pogosto pa premalo poznajo in ne preberejo priloženih navodil za uporabo zdravila.

Slovenski mladostniki informacije o zdravju in zdravstvenih težavah ter o zdravilih najpogosteje dobijo pri starših ter pri zdravniku in farmacevtu v lekarni.

Mladi po zdravila na recept pridejo skupaj s starši ali sami. Po zdravila dosegljiva brez recepta pridejo najpogosteje s starši, redkeje z vrstniki. Sami pridejo v lekarno po izdelke, kjer si želijo določene mere zasebnosti. Preko spleta najpogosteje nakupujejo izdelke za hujšanje in športno prehrano.

Mladostniki najpogosteje uporabljajo:

- Zdravila proti bolečinam. Večkrat jih uporabljajo dekleta kot fantje. Mlajši od štirinajst let pridejo po zdravila navadno skupaj s starši, starejši od osemnajst pa v večini primerov sami.
- Kozmetične izdelke. Tudi te v večji meri uporabljajo dekleta. Mladostniki jih kupijo v trgovini ali lekarni.
- Kondome. Te uporabljajo predvsem starejši mladostniki. V osemdesetih odstotkih ga kupijo v trgovini, ostalo sami v lekarni.
- Športno prehrano za povečanje mišične mase. Uporaba te s starostjo narašča. Mladostniki jo naročajo preko spleta ali kupijo v trgovini.
- Test za ugotavljanje nosečnosti. Najpogosteje ga kupijo v lekarni ali trgovini, tudi skupaj z vrstniki.
- Nujno kontracepcijsko tabletko po odnosu. Mladostnice, starejše od osemnajst let, jo najpogosteje kupujejo v lekarni same ali z vrstniki.
- Izdelke za hujšanje. Dekleta jih navadno kupujejo v lekarni ali trgovini, fantje pa jih naročajo prek spleta.
- Test za ugotavljanje prisotnosti nedovoljenih drog v urinu. Tega večkrat uporabijo fantje, ki ga navadno kupijo v lekarni s starši ali sami (Abrazović, 2009).

Svetovna zdravstvena organizacija navaja, da ima 20 % otrok in mladostnikov težave in motnje tudi v duševnem razvoju. Tako se tudi povečuje poraba zdravil za zdravljenje le-teh (antidepresivi - dekleta, psihostimulansi - fantje). Mladi imajo namreč vse več težav z depresijo, anksioznostjo, hiperaktivnostjo. Težave v duševnem zdravju se pojavijo pri sposobnostih soočanja s težavami, okolico in izzivi mladosti. Vzroki so največkrat odnosi s starši in vrstniki, uspeh v šoli ... Med petnajstim in devetnajstim letom je samomor drugi najpogostejši vzrok smrti. Duševno zdravje v otroštvu je zelo pomembno, saj napoveduje duševno zdravje v odraslosti.

2.4 Zloraba in odvisnost od zdravil

Paziti pa je treba, da ne pride do zlorabe in odvisnosti od zdravil, saj ta poraste ravno med mladostniki. Odvisnost je bolezenska navezanost na zdravila, psihoaktivne snovi ali nekatere življenjske navade. Razvije se lahko zaradi zlorabe oziroma nemedicinske uporabe ali pa je posledica zdravljenja pod nadzorom zdravnika. V tem primeru se oseba zave odvisnosti šele, ko nenadoma prekine zdravljenje.

Vse snovi, ki povzročajo odvisnost, aktivirajo pot nagrajevanja (mezolimbično dopaminergično pot), ki izhaja iz ventralnega tegmentalnega področja srednjih možganov skozi nucleus accumbens v limbično področje. Pri tem se zviša izvenselični nivo dopamina v nucleus accumbensu, tudi kadar je primarni učinek vezan na delovanje snovi v drugih delih možganov. Kot posledica nevroadaptacije se razvije toleranca, zaradi česar je potrebno za doseg enakega ugodnega počutja zaužiti večji odmerek zdravila (Pišek, 2015).

Zelo pogosta je odvisnost od zdravil na recept. Gre za odvisnost od opioidov, benzodiazepinov, hipnotikov in sedativov in psihostimulansov. Nekateri ljudje sicer uporabljajo tudi druga zdravila, da bi dosegli želene učinke, a ti primeri so navadno le zloraba in ne nujno tudi odvisnost.

Po podatkih farmacevtske zbornice ima okoli 15 % mladih čustvene težave, ki jih poskušajo rešiti s pomirjevali in uspavali. Med mladimi je razširjena tudi prekomerna uporaba analgetikov, sredstev za hujšanje in odvajal ter anabolnih steroidov.

Mladostniki šele razvijajo svoje poglede in mnenja o zdravju in zdravilih. Pri tem bi morala aktivnejšo vlogo imeti tudi lekarna, saj lekarniški farmacevti mladostnikom velikokrat posvečamo premalo pozornosti, predvsem z vidika izobraževanja in vzgoje. Obstajajo zdravstveni programi za mlade (o spolni vzgoji, prepovedanih drogah), v katere so v Sloveniji redko vključeni lekarniški farmacevti. Zdravila in prehranska dopolnila so danes veliko bolj dostopna kot v preteklosti, svetovni splet te možnosti še razširja. Zato je pomembno mladostnika podučiti, da bo razvil ustrezen odnos do pravilne in varne uporabe zdravil in prehranskih dopolnil (Pisk s sod., 2009).

Vse več mladih pa med študijem posega tudi po zdravilih za boljšo koncentracijo in sindromom ADHD (primanjkljaj pozornosti in hiperaktivnosti), velikokrat tudi brez prave diagnoze. Uporabljajo tudi tablete za spanje, zdravila, ki preprečujejo srčni napad, antidepresive ter protitesnobna zdravila. Prepričani so namreč, da le tako lahko dosežajo rezultate, katere okolica (družba) zahteva oziroma pričakuje od njih. Včasih je bila uporaba poživil med študenti tabu, danes pa je ta tema že bolj sprejemljiva.

Stranski učinki jemanja teh zdravil mladih ne odvrnejo od jemanja, saj so nekateri celo zaželeni (motnje v spanju, izguba apetita, zaradi katerega dekleta lažje hujšajo ...). Ni pa še raziskano, kako ta zdravila vplivajo na možgane dolgoročno.

2.5 Varna uporaba zdravil

Zdravila imajo priložena navodila za uporabo z informacijami o uporabi, učinkovitosti, opozorilnih previdnostnih ukrepih, interakcijah, kontraindikacijah in nezaželenih učinkih. Ta navodila in informacije so izdane z namenom varne in pravilne uporabe zdravil in se stalno preverjajo. Vendar pa jih uporabniki ne preberejo vedno, ali pa jih preberejo premalo natančno in ne upoštevajo opozoril.

Tudi zdravilne rastline in pripravki rastlinskega izvora imajo izdana navodila za uporabo z vsemi potrebnimi podatki.

Prehranska dopolnila morajo biti označena z navedbo »prehransko dopolnilo« in »prehransko dopolnilo ni nadomestilo za uravnovešeno prehrano«. Pri oglaševanju se ne smejo predstavljati kot pripravki z lastnostmi preprečevanja in zdravljenja bolezni.

3. METODE DELA

Podatke za izdelavo teoretičnega dela naloge smo pridobili s pomočjo že znane literature. Uporabili smo slovensko in tujo literaturo. Iskali smo po spletu, v knjigah in revijah. Za teoretični del smo uporabili opisno metodo dela. Prebrali smo več strokovne literature in poiskali raziskave, ki so podobne naši. Želeli smo pripraviti primerjavo naših in že znanih ugotovitev.

Pri empiričnem delu smo uporabili kvantitativno metodo dela. Raziskavo smo izvedli s pomočjo anketnega vprašalnika, ki smo ga razdelili na osnovni in srednji šoli.

3.1 Vzorec

V raziskavo so bili vključeni učenci 9. razredov osnovne šole Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj, in sicer 29 fantov in 37 punc. Razdeljenih je bilo 70 vprašalnikov, prav toliko tudi vrnjenih, od tega 66 veljavnih in 4 neveljavni. Na srednji zdravstveni šoli Slovenj Gradec pa je bilo razdeljenih 41 vprašalnikov, in sicer fantje 13, punce 28. Vrnjeni so bili vsi vprašalniki in bili tudi vsi veljavni.

3.2 Raziskovalni inštrument

Vprašalnik je bil sestavljen iz 13. vprašanj. Anketirani učenci in dijaki so ga reševali 5 minut. Pri prvem vprašanju nas je zanimal spol anketiranega. Pri drugem vprašanju smo spraševali, ali obiskuje osnovno ali srednjo šolo, saj smo želeli primerjati rezultate teh dveh stopenj. Pri tretjem vprašanju nas je zanimalo, po katerih farmacevtskih sredstvih posegajo. Ponudili smo jim več odgovorov: tablete proti bolečinam, sredstva proti mozoljem, sredstva proti alergiji, prehransko dopolnilo in sredstva za boljšo koncentracijo. Anketirani so lahko izbrali več možnih odgovorov. Pri četrtem vprašanju smo jih spraševali, kje dobijo sredstva za uporabo. Spet je bilo možnih več odgovorov: dajo mi jih starši, sam jih vzamem iz omare, sam jih kupim v lekarni, lekarno obiščem skupaj s starši, prinese mi jih prijatelj/znanec, kupim jih na internetu,

kupim jih v trgovini, drugo. Peto vprašanje je bilo, kako pogosto posežeš po izbranih sredstvih. Možnih je bilo več odgovorov, in sicer: zelo pogosto, srednje pogosto, precej redko, nikoli ne vzamem tablet, uporabljam alternativna sredstva za zdravljenje. Šesto vprašanje se je navezovalo na navodila za uporabo in če jih učenci preberejo. Možni odgovori so bili da, ne, skoraj vedno, skoraj nikoli, občasno. Pri sedmem vprašanju smo spraševali, kdo dijake in učenec spremlja po zdravila. Izbirali so med: mama/oče, brat/sestra, prijatelji, fant/punca, nihče. Osmo in deveto vprašanje je spraševalo o stranskih učinkih. Koliko so z njimi seznanjeni (da, pomanjkljivo, ne) in kdo jih z njimi seznanjeni (starši, zdravnik, prijatelji, farmacevt, trgovec, trgovka, s stranskimi učinki nisem seznanjen, drugo). Deseto in enajsto vprašanje se je navezovalo na čas jemanja. Ali so z njim seznanjeni (da, pomanjkljivo, ne) in kdo jih seznanjeni s časom jemanja (starši, zdravnik, prijatelji, farmacevt, s časom jemanja nisem seznanjen, drugo). Dvanajsto vprašanje je spraševalo po alternativnih in medicinskih sredstvih, po katerih pogosteje posežejo. Pri trinajstem vprašanju smo želeli od učencev in dijakov izvedeti, kakšno je njihovo mnenje, ali so odvisni od zdravil. Pri zadnjem vprašanju pa smo pustili prosto pot, če je kdo želel še kaj dodati, povedati.

Ponudili smo jim več odgovorov. Zanimalo nas je, po katerih zdravilih mladostniki najpogosteje posegajo, kje jih dobijo, kako pogosto jih uporabljajo, ali preberejo priložena navodila za uporabo, ali so seznanjeni s stranskimi učinki in časom jemanja sredstev, kdo jih seznanjeni s časom dejanja, kdo gre z njimi po zdravila, ali posegajo pogosteje po medicinskih ali alternativnih zdravilih in ali so po njihovem mnenju odvisni od zdravil. Na koncu ankete smo vprašali še za dodatne komentarje.

3.3 Potek raziskave

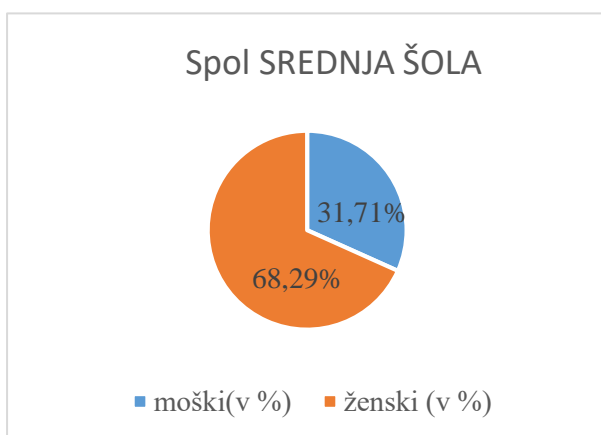
Raziskava je bila izvedena 25. 1. 2019 v 9. razredih na OŠ KDK Šoštanj in na Srednji zdravstveni šoli Slovenj Gradec, podatke pa smo obdelali v Microsoft Excelu.

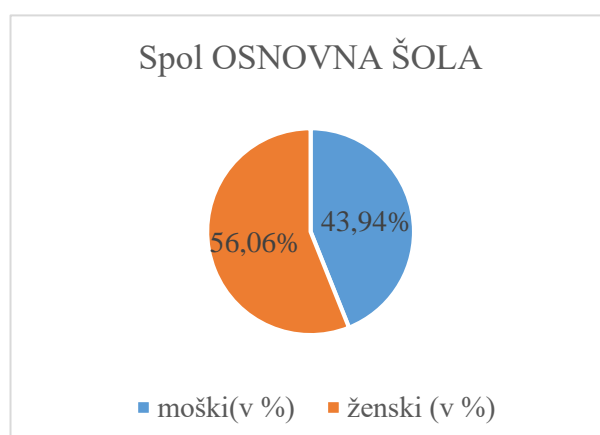
4. REZULTATI IN DISKUSIJA

V nadaljevanju so predstavljeni in diskutirani rezultati naše raziskave. Pri vprašanjih, kjer je bilo možnih več odgovorov, smo rezultate prikazali v ločenih grafih za osnovno in srednjo šolo, zaradi lažje in bolj pregledne analize.

Anketirali smo 70 osnovnošolcev, vendar je bilo veljavnih le 66 anket, zato so vse nadaljnje analize narejene na število 66 in 41 srednješolcev.

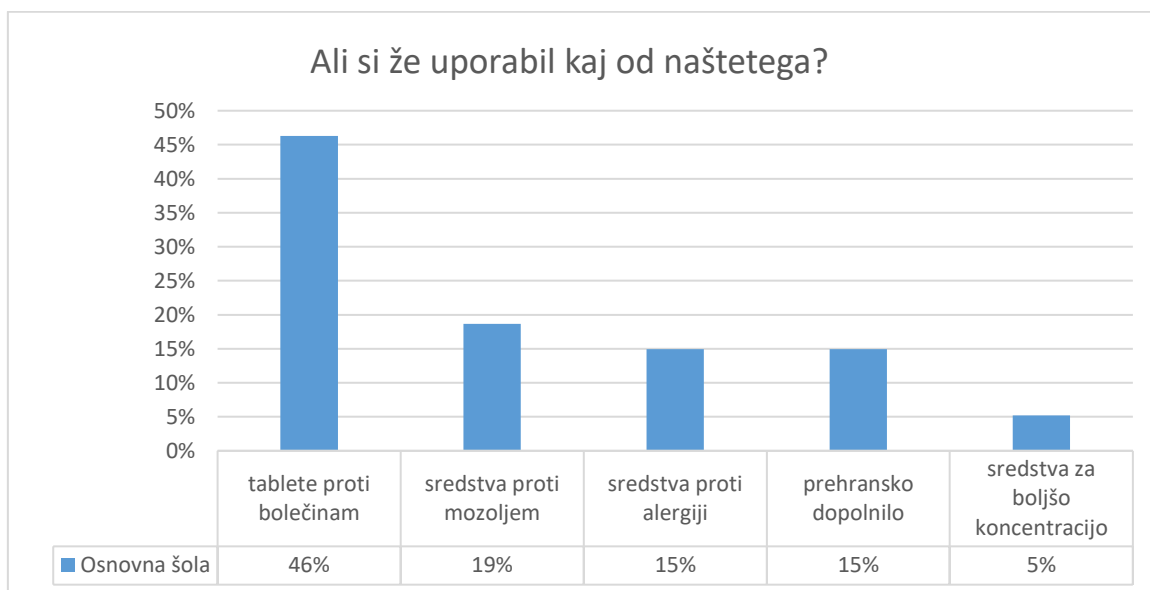

Graf 1: Spol srednja šola

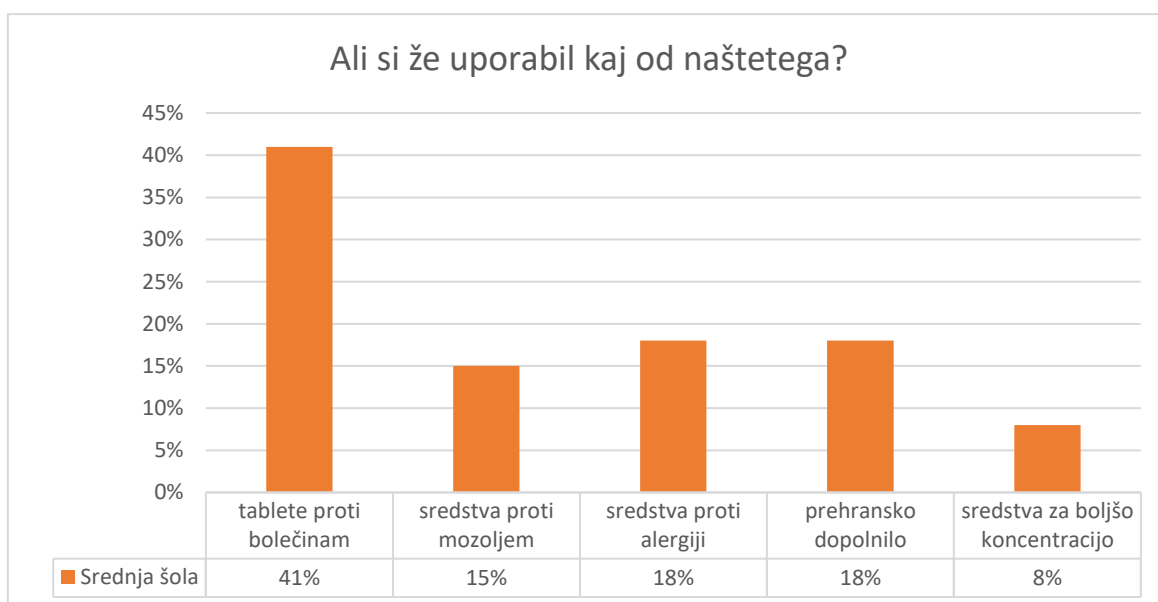

Graf 2: Spol osnovna šola

Anketirali smo 41 srednješolcev, torej 13 moških (31,71 %) in 28 žensk (68,29 %). V osnovni šoli smo anketirali 29 (43,94 %) moških in 37 (56,06 %) žensk.

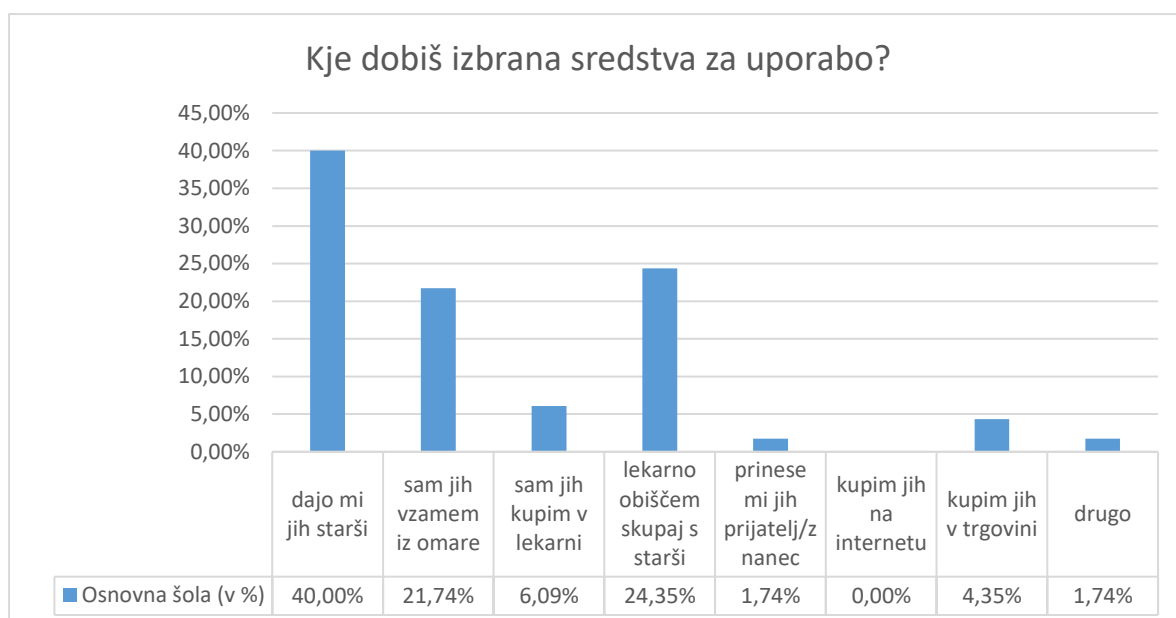
Graf 3: Vrste farmacevtskih sredstev (osnovna šola)

Graf 4: Vrste farmacevtskih sredstev (srednja šola)

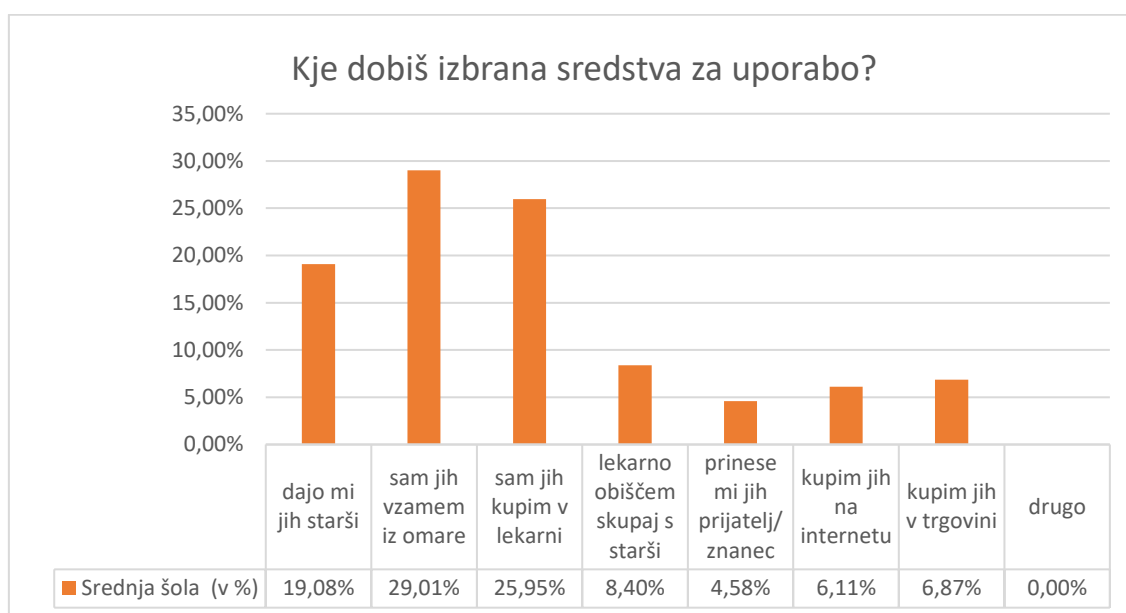
Na vprašanje, ali so že uporabili kaj od spodaj naštetega, so odgovorili vsi anketirani (graf 3 in 4). Na voljo so imeli tablete proti bolečinam, sredstva proti mozoljem, sredstva proti alergiji, prehransko dopolnilo in sredstva za boljšo koncentracijo. Možnih je bilo več odgovorov. V osnovni šoli se je največ učencev odločilo za odgovor: tablete proti bolečinam, in sicer 46 % anketiranih učencev. Prav tako je bil tudi med srednješolci najbolj pogost odgovor tablete proti

bolečinam. Zanj se je odločilo 41% anketiranih dijakov. Odgovori učencev in dijakov so se skladali tudi pri najmanj pogosto izbranem odgovoru, ki je bil sredstva za boljšo koncentracijo. Zanj se je odločilo 5 % učencev in 8 % dijakov. Sredstva proti mozoljem, sredstva proti alergiji in prehranska dopolnila pa uporabljajo dijaki in učenci v približno enakih odstotkih, med 15 % in 20 %. S pomočjo pridobljenih rezultatov lahko **potrdimo našo prvo hipotezo**, ki se je glasila, da osnovnošolci in srednješolci največkrat uporabijo tablete proti bolečinam. Prav tako se ti rezultati skladajo z raziskavo avtoric Pisk, Pal in Stiplovšek (2009), ki so ugotovile, da najstniki največkrat posežejo po tabletah proti bolečini.

Graf 5: Mesto pridobitve farmacevtskega sredstva (osnovna šola)

Na vprašanje, kje dobijo izbrana sredstva za uporabo je bilo možnih več odgovorov. Osnovnošolci (graf 3) so največkrat odgovorili, da sredstva dobijo od staršev (kar v 40,00 %); 24,35 % učencev je odgovorilo, da gredo po njih v lekarno skupaj s starši, v 21,4 % primerih pa jih sami vzamejo iz omare. V manjši meri jih nekaterim prinese znanec ali pa jih sami kupijo v lekarni.

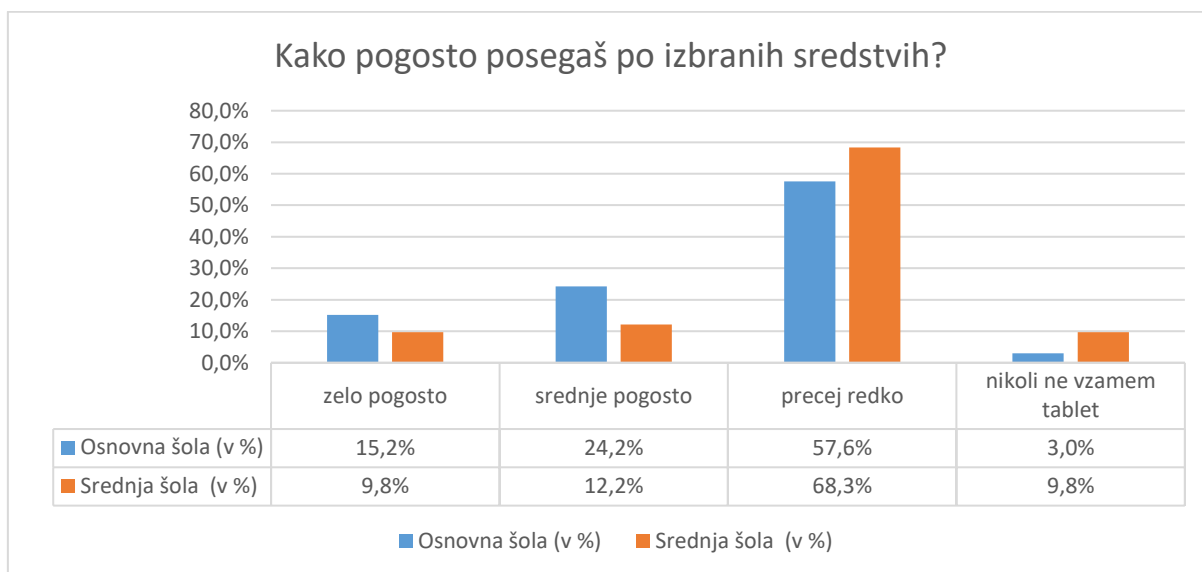

Graf 6: Mesto pridobitve farmacevtskega sredstva (srednja šola)

V srednji šoli dijaki farmacevtska sredstva (graf 6) največkrat sami vzamejo iz omare (29,01 %), 25,95 % jih sami kupijo v lekarni, sledi 19,08 %, katerim pa jih dajo starši. Najmanjkrat izbran odgovor je bil poleg odgovora drugo (0 %), da jim jih prinesejo prijatelji/znanci (4,58 %). 6,78 % jih sami kupijo v trgovini.

S pomočjo zbranih rezultatov lahko **potrdimo našo 3. hipotezo**. Večina osnovnošolcev dobi farmacevtska sredstva od svojih staršev, največ srednješolcev pa jih sami vzamejo iz omare.

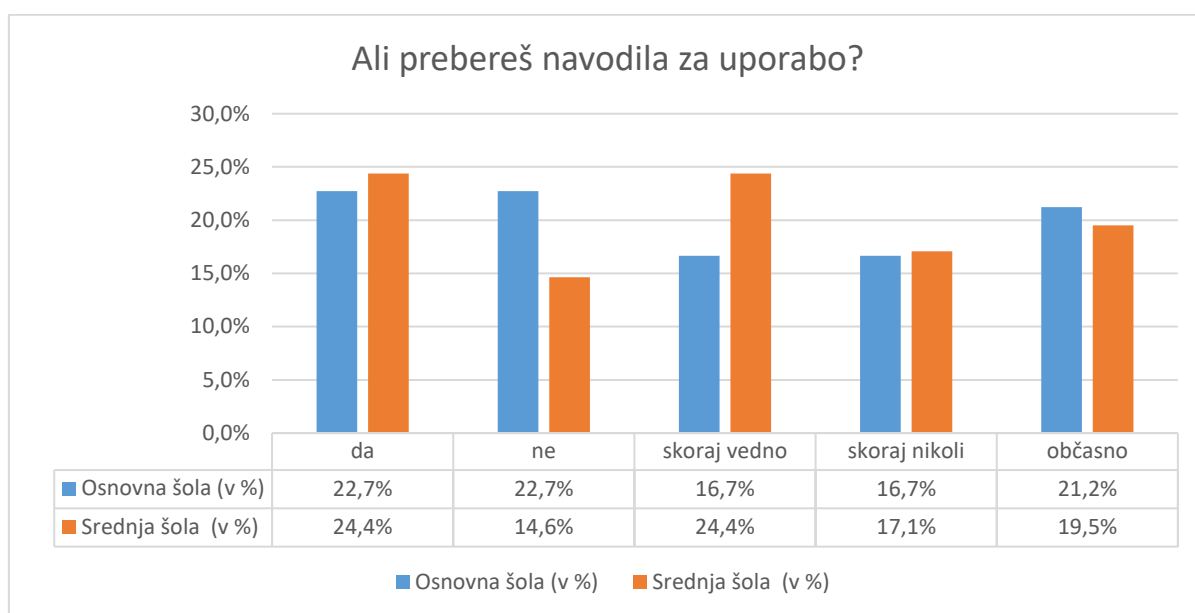
Zanimivo je tudi, da v osnovni šoli farmacevtskih sredstev nihče ni naročal preko interneta, v srednji pa je že bilo nekaj takšnih učencev (6,11 %). Rezultati naše raziskave se skladajo tudi z rezultati raziskave Abrazovića (2009), ki trdi, da mladi po zdravila pridejo skupaj s starši ali sami. V osnovni šoli lekarno obiščejo s starši, v srednji šoli pa jo največkrat obiščejo sami. Torej lahko s pomočjo naših rezultatov nadgradimo že znane ugotovitve Abrazovića. Najstniki lekarno res največkrat obiščejo s starši ali pa sami, vendar se mlajši najstniki (osnovnošolci) tja odpravijo v spremstvu staršev, medtem ko starejši najstniki (srednješolci) lekarno obiščejo sami.

Graf 7: Pogostost poseganja po farmacevtskih sredstvih)

Iz odgovorov na vprašanje, kako pogosto posegajo po farmacevtskih sredstvih, smo razbrali, da je zelo malo osnovnošolcev (samo 3,0 %), ki nikoli ne vzamejo tablet. Sledil je odgovor zelo pogosto (15,2 %) in srednje pogosto (24,2 %). Največ, kar 57,6 % pa jih je odgovorilo, da posegajo po farmacevtskih sredstvih precej redko (57,6 %).

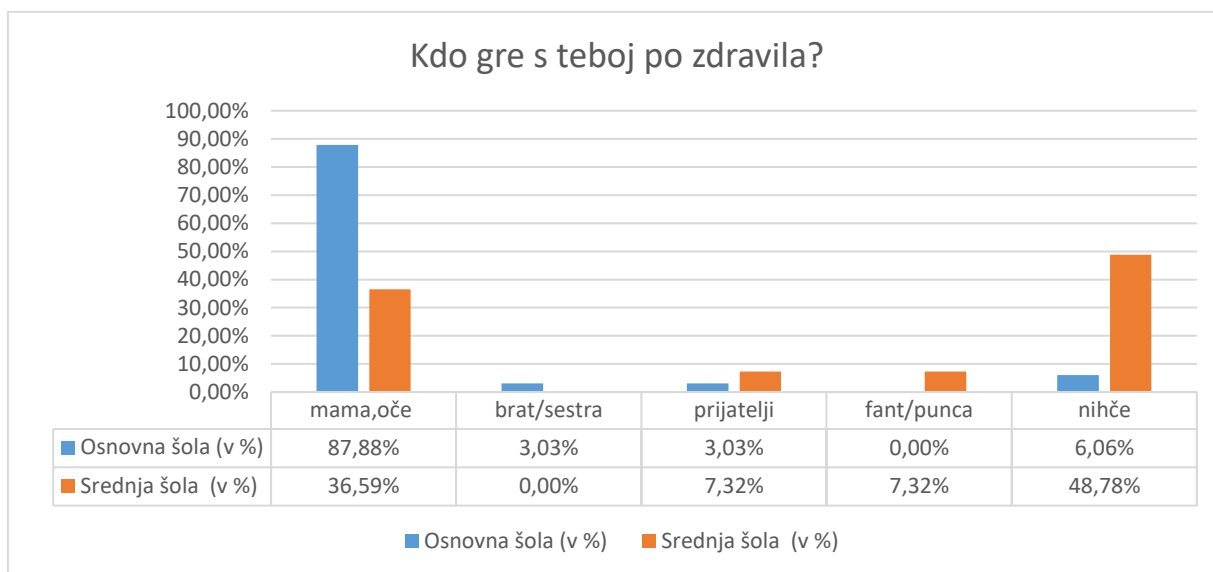
9,8 % vprašanih je odgovorilo, da nikoli ne vzame tablet, prav toliko (9,8 %) jih je tudi odgovorilo, da zelo pogosto posegajo po farmacevtskih sredstvih. Največji rezultat, kar 68,3 % pa je dosegel odgovor, da vprašani precej redko posegajo po teh sredstvih. Iz tega lahko razberemo, da je tako v osnovni šoli kot v srednji, največ anketirancev tistih, ki precej redko posegajo po farmacevtskih sredstvih. **Našo drugo hipotezo**, ki se je glasila, da dijaki v srednji šoli večkrat posežejo po farmacevtskih sredstvih kot učenci v osnovni šoli, lahko zato **zavrnamo**. S pomočjo grafov 6 in 7 lahko to potrdimo. Večji odstotek srednješolcev (9,8 %) kot osnovnošolcev (3,00 %) nikoli ne vzame tablet. Prav tako večji odstotek srednješolcev (68,30 %) kot osnovnošolcev (57,6 %) precej redko vzame zdravila. Tudi če primerjamo odgovora zelo pogosto in srednje pogosto, zasledimo večji odstotek pri osnovnošolcih.

Graf 8: Branje navodil za uporabo

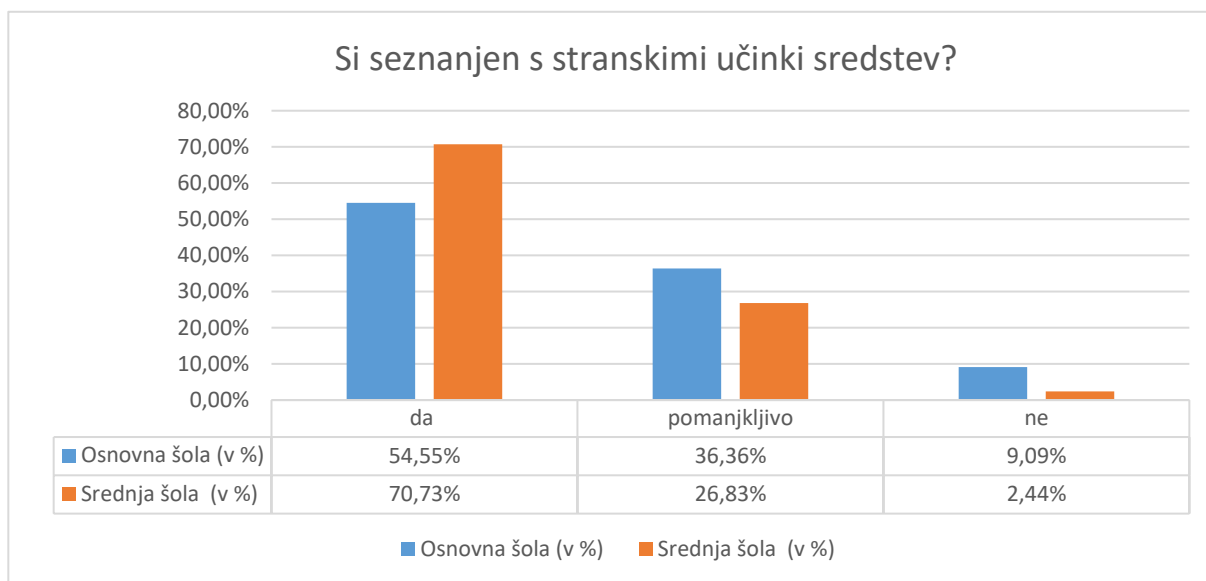
Kar 22,7 % učencev navodil ne prebere oziroma kar 16,7 % jih navodil skoraj nikoli ne prebere. Če to primerjamo s srednjo šolo, lahko ugotovimo, da je tam odstotek tistih, ki navodil ne preberejo nekoliko manjši (14,6 %), oziroma jih skoraj nikoli ne preberejo 17,1 %. Je pa v osnovni šoli 22,7 % učencev takšnih, ki navodila vedno prebere, oziroma 16,7 % jih navodila skoraj vedno prebere. V srednji šoli je odstotek tistih, ki navodila preberejo večji (24,4 %), tudi odstotek tistih, ki navodila skoraj vedno preberejo je večji (24,4 %). Tako dijaki kot učenci pa navodila občasno preberejo v povprečju okoli 20 %. Če povzamemo, je v osnovni šoli polovica učencev takšnih, ki navodila preberejo ali pa ne. V srednji šoli pa je večji odstotek tistih, ki navodila preberejo vedno ali pa skoraj vedno. Torej se odstotek prebranosti med osnovno šolo in srednjo šolo le nekoliko poveča.

Naši rezultati se skladajo z rezultati raziskave, ki jo je opravilo slovensko farmacevtsko društvo (2009) in z raziskavo avtoric Pisk, Pal, Stiplovšek (2009), ki so ugotovile, da najstniki premalokrat preberejo navodila za uporabo farmacevtskega sredstva, saj jih tako v osnovni šoli kot v srednji šoli manj kot 50 % prebere navodila vedno ali skoraj vedno (graf 8).

Graf 9: Spremljevalstvo

Kar 87,88 % anketiranih učencev gre po zdravila skupaj s starši, sami pa v 6 %. V srednji šoli se ta odstotek nekoliko zniža, saj gredo s starši po zdravila le v 36,59 %, v 48,78 % pa odidejo po zdravila sami. Slovensko farmacevtsko društvo je v raziskavi, ki jo je opravilo leta 2009 ugotovilo, da v 46 % gredo mladostniki po zdravila skupaj s starši, v 37 % pa sami. Iz rezultatov naše raziskave lahko sklepamo, da so starši še vedno najpogostejši spremljevalec, kot je bilo ugotovljeno v njihovi raziskavi, vendar s povečevanjem starosti, najstniki postajajo vedno bolj samostojni in po zdravila odhajajo sami (graf 9). S tem lahko **potrdimo** našo **4. hipotezo**.

Graf 10: Stranski učinki

Pri vprašanju, Si seznanjen s stranskimi učinki? (graf 10), sva anketirancem ponudila tri možnosti: DA, za kar se je opredelilo največ anketiranih (54,55 % osnovnošolcev in 70,73 % dijakov), sledila je možnost POMANJKLJIVO, za kar se je odločilo 36,36 % učencev osnovne šole in 26,83 % srednješolcev. Za možnost NE se je odločilo najmanj anketiranih, in sicer 9,09 % v osnovni šoli in 2,44 % v srednji šoli. **Potrdimo** lahko **peto hipotezo**, da so tako učenci kot dijaki zelo dobro seznanjeni s stranskimi učinki (graf 10).

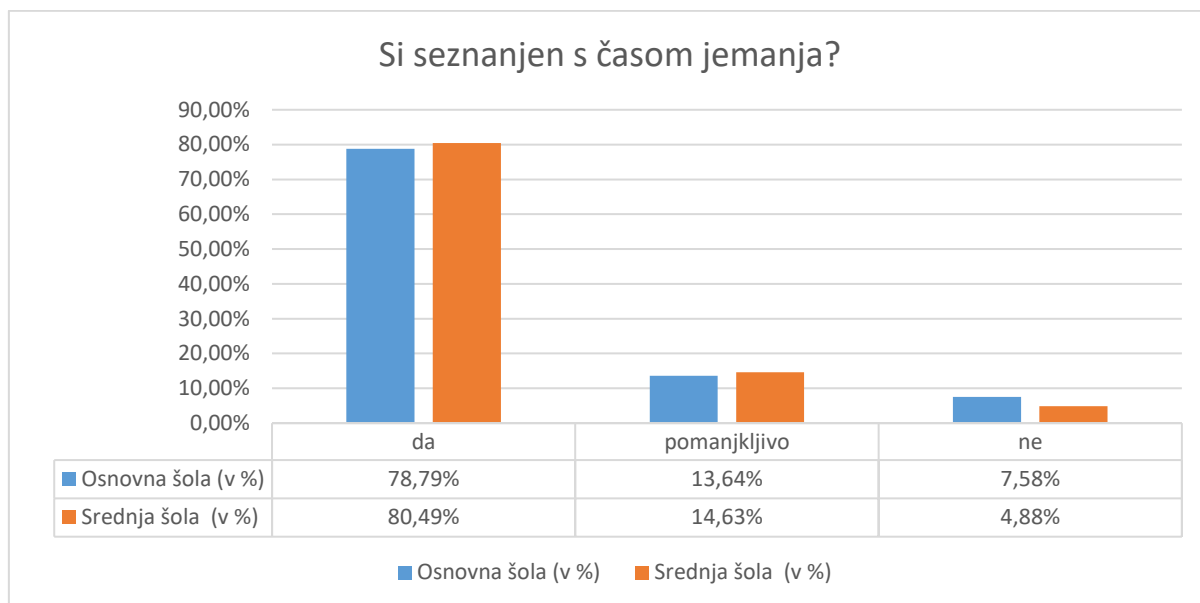
Graf 11: Seznanjenost s stranskimi učinki (osnovna šola)

Iz odgovorov na vprašanje Kdo te seznanj s stranskimi učinki? lahko razberemo, da največ, kar 36,7 % osnovnošolcev, seznanijo s stranskimi učinki starši, sledi zdravnik v 27,52 %, farmacevt v 19,2 %, prijatelji v 4,59 %, trgovci v 3,67 %, za drugo pa se je odločilo 3,67 % učencev. 4,59 % učencev pa je na vprašanje odgovorilo, da niso seznanjeni s stranskimi učinki (graf 11).

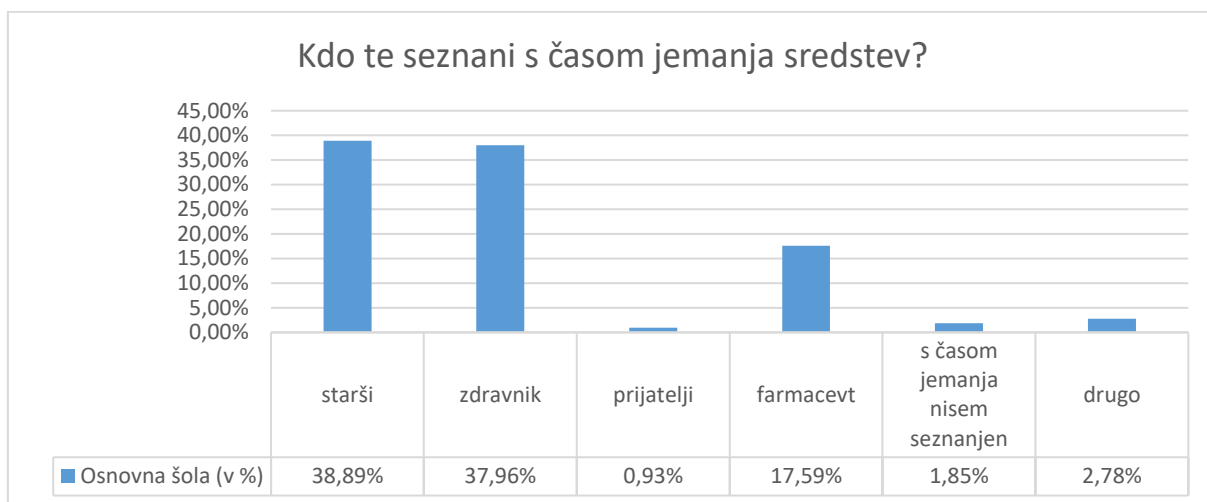
Graf 12: Seznanjenost s stranskimi učinki (srednja šola)

V srednji šoli dijake seznanja s stranskimi učinki največ zdravnik v 33 % in prav toliko (33 %) farmacevt, medtem ko starši samo 17,95 %, kar je precej manj kot pri osnovnošolcih. Sledijo prijatelji v 7,69 %, kar je več kot pri učencih, trgovci seznanjajo dijake samo v 1,28 %. Za odgovor drugo se je odločilo 6,41 % srednješolcev. Zanimivo pa je, da nihče od dijakov ni odgovoril, da s stranskimi učinki ni seznanjen, kar dokazuje, da so bolj odgovorni kot učenci osnove šole.

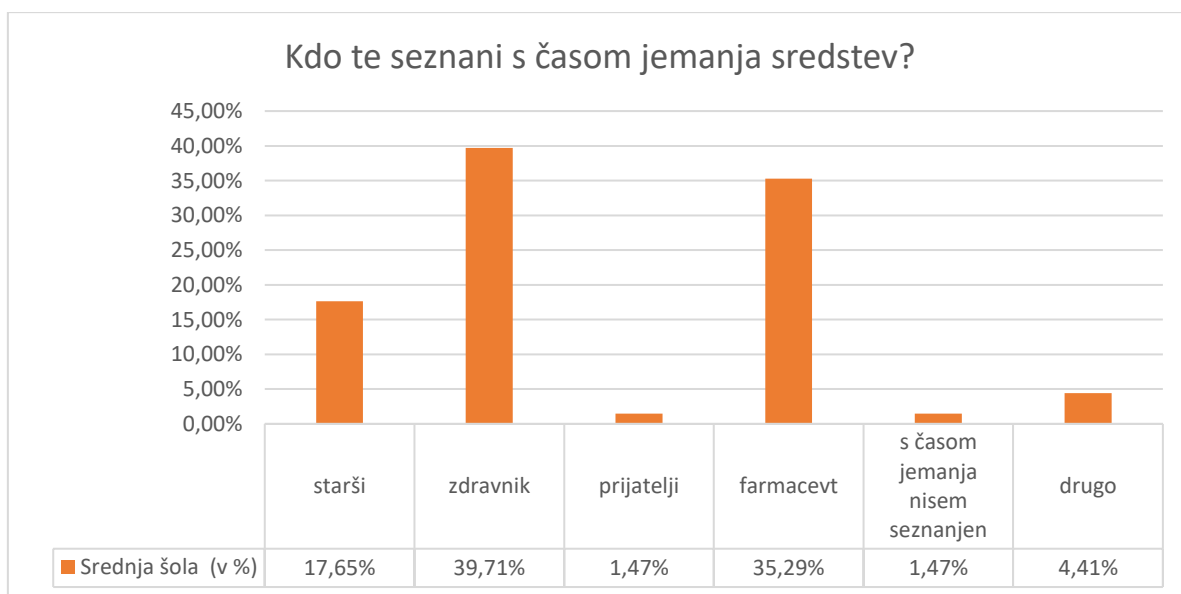
Graf 13: Čas jemanja

Iz odgovorov smo ugotovili, da je 78,79 % osnovnošolskih anketirancev dovolj seznanjenih s časom jemanja, 13,58 % učencev je z njim seznanjenih pomanjkljivo, 7,58 % pa s časom jemanja sploh ni seznanjeno. Srednješolci so v 80,49 % s časom seznanjeni, v 14,63 % pa so z njim seznanjeni pomanjkljivo. S časom dejanja ni seznanjenih le 4,88 % dijakov. S pomočjo pridobljenih rezultatov lahko sklepamo, da so tako osnovnošolci kot srednješolci dovolj seznanjeni s časom jemanja farmacevtskega sredstva (graf 13).

Graf 14: Seznanjenost s časom jemanja (osnovna šola)

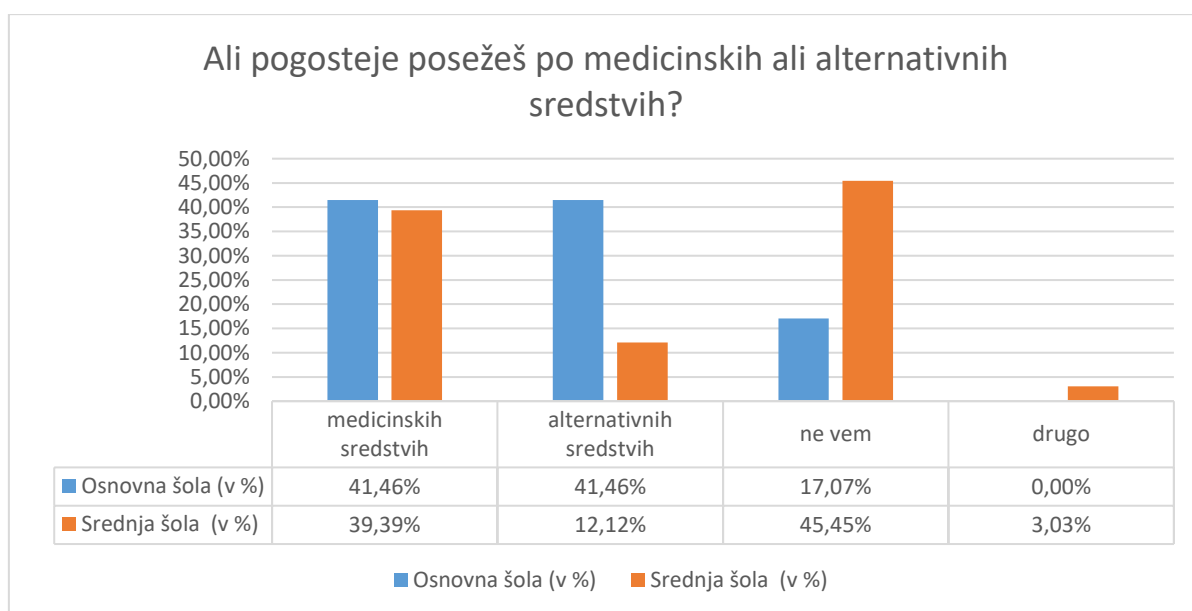
V osnovni šoli učence s časom jemanja v največji meri poznajo starši (38,989 %) ali pa zdravnik(37,96 %), v 17,59 % primerih pa jih s časom poznani farmacevt. Le 1,85 % jih s časom jemanja ni seznanjenih (graf 14).

Graf 15: Seznanjenost s časom jemanja (srednja šola)

Srednješolce največkrat s časom jemanja poznani zdravnik(39,71 %) ali farmacevt (35,28 %), starši pa s časom poznani le 17,65 % dijakov. Tako lahko spet potrdimo, da mladi z leti

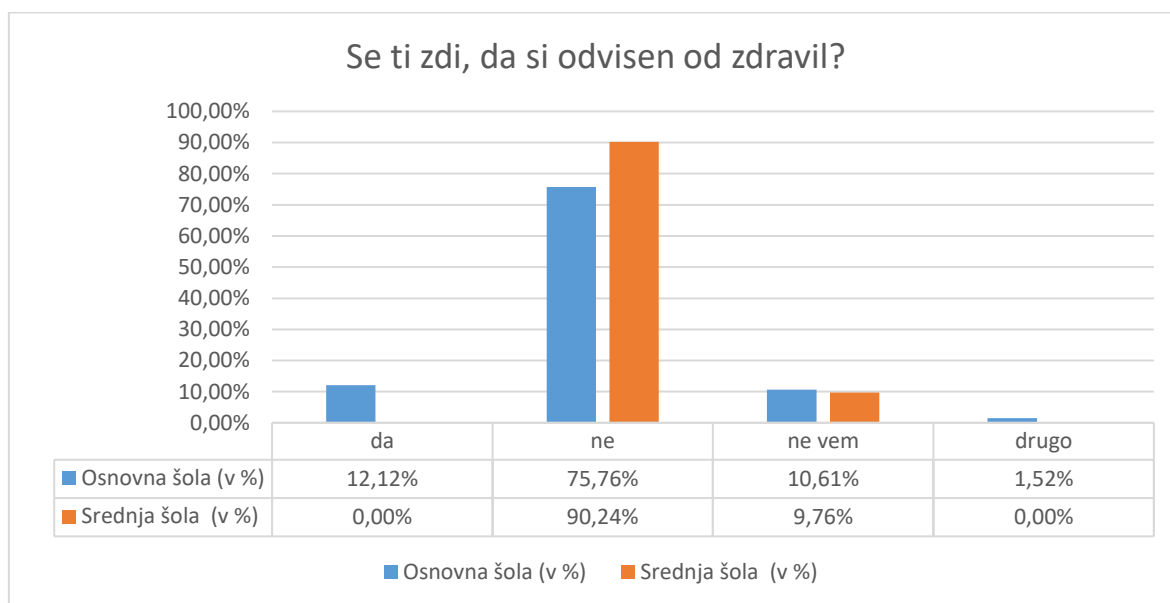
postajajo vedno bolj samostojni. V srednji šoli je že manjši odstotek tistih, ki jih o času jemanja obvestijo starši. Se pa zelo poveča odstotek pri obveščanju farmacevta. Ta ima v srednji šoli kar za polovico odstotkov večjo vrednost kot v osnovni šoli. Tako lahko **delno potrdimo našo šesto hipotezo**, ki pravi, da navodila o času jemanja in stranskih učinkih v osnovni šoli učencev v največji meri podajo starši, v srednji šoli dijakom pa v največji meri primerov farmacevt. V osnovni šoli imajo pri podajanju navodil o času jemanja in stranskih učinkih še vedno največjo mero starši, ki so pri podajanju navodil o času jemanja skoraj izenačeni z zdravnikom. V srednji šoli pa v največji meri učence o stranskih učinkih obvestita zdravnik in farmacevt, o času jemanja pa večkrat kot farmacevt, zdravnik. Torej zaradi teh ugotovitev, le delna potrditev hipoteze (graf 11, 12, 14, 15).

Graf 16: Medicinska/alternativna sredstva

41,46 % učencev je odgovorilo, da pogosteje kot po alternativnih sredstvih poseže po medicinskih zdravilih. Enak odstotek 41,46 % pa je odgovorilo, da pogosteje posežejo po alternativnih sredstvih. Torej iz rezultatov lahko sklepamo, da osnovnošolci enako pogosto posegajo po medicinskih in alternativnih sredstvih. Pri anketiranih dijakih lahko zasledimo nekoliko drugačne rezultate. Dijaki so v 39,39 % odgovorili, da pogosteje posegajo po

medicinskih zdravilih, v 12,12 % pa po alternativnih sredstvih. 45,45 % odgovora ni vedelo, v 3,03 % pa so napisali druge odgovore. S pomočjo dobljenih rezultatov smo **zavrnil** našo 7. **hipotezo**, ki pravi, da po alternativnih sredstvih pogosteje posežejo srednješolci. Po alternativnih sredstvih glede na naše rezultate pogosteje posežejo osnovnošolci.

Graf 17: Odvisnost

Iz rezultatov lahko ugotovimo, da največ učencev kar 75,76 % in največ dijakov, kar 90,24 % meni, da niso odvisni od zdravil. 12,12 % osnovnošolcev meni, da so odvisni, medtem ko je med dijaki 0 % tistih, ki se jim zdi, da so odvisni od zdravil. Za odgovor NE VEM se je v osnovni šoli opredelilo 10,61 %, na srednji šoli pa 9,76 %. 1,52 % učencev je v anketi izbralo možen odgovor DRUGO, med dijaki pa tega odgovora ni bilo. Zato lahko **potrdimo** našo 8. **hipotezo**, ki govori, da tako učenci kot dijaki v večini primerov menijo, da niso odvisni od zdravil.

5. ZAKLJUČEK

Mladostništvo je življenjsko obdobje med otroštvom in odraslostjo. V tem obdobju se mladostnik sooča s številnimi težavami in spremembami na telesni, razumski, čustveni, osebnostni in družbeni ravni. Zato naju je zanimalo, kolikokrat mladi dejansko posežemo po zdravilih ali drugih medicinskih sredstvih. Želela sva ugotoviti, katera najpogosteje uporabljamo, kje jih dobimo, kdo nam svetuje, koliko poznamo navodila za uporabo in kaj menimo o pravilni rabi zdravil.

Predvidevala sva, da mladi največkrat uporabijo tablete proti bolečinam ter da dijaki v srednji šoli večkrat posežejo po farmacevtskih sredstvih kot osnovnošolci. Da pa bi ugotovila, ali najine hipoteze držijo, sva sestavila anketo ter jo razdelila med učence devetih razredov Osnovne šole Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj in dijake četrtil letnikov Srednje zdravstvene šole Slovenj Gradec.

Prvo hipotezo sva potrdila, saj je tableto proti bolečini vzelo že 46 % osnovnošolcev in 41 % srednješolcev. Drugo hipotezo sva zavrgla, kajti večji odstotek srednješolcev (9,8 %) kot osnovnošolcev (3,00 %) nikoli ne vzame tablet. Prav tako večji odstotek srednješolcev (68,30 %) kot osnovnošolcev (57,6 %) precej redko vzame zdravila. Tudi, če primerjamo odgovora zelo pogosto in srednje pogosto, zasledimo večji odstotek pri osnovnošolcih.

Tudi tretjo hipotezo, ki trdi, da učenci v osnovni šoli največkrat dobijo farmacevtska sredstva od staršev, dijaki v srednji šoli pa jih najpogosteje sami vzamejo iz omare sva potrdila, saj so učenci v 40 % odgovorili, da jim sredstva dajo starši; prav tako skoraj tretjina dijakov (29 %) odgovorila, da si farmacevtska sredstva sami vzamejo iz omare. Prav tako smo potrdili četrto hipotezo, da v osnovni šoli učence v večini po farmacevtska sredstva spremljajo starši (kar v 88 %), v srednji šoli pa v večini po njih odidejo dijaki sami (49 %). Na podlagi teh dveh ugotovitev (hipoteze 3 in 4) lahko sklepamo, da mladi z leti postanejo vedno bolj samostojni.

Najina peta hipoteza je trdila, da so s stranskimi učinki so zelo dobro seznanjeni učenci in dijaki. Tudi to sva potrdila, saj je na vprašanje: »Si seznanjen s stranskimi učinki sredstev?« z da odgovorilo kar 55 % osnovnošolcev in 71 % srednješolcev.

Šesto hipotezo, ki pravi, da navodila o času jemanja in stranskih učinkih v osnovni šoli učencev v večini primerov podajo starši, v srednji šoli dijakom pa v večini primerov farmacevt, sva zavrgla. Devetošolce s časom jemanja res največkrat seznanijo starši (39 %), a srednješolce z njim najpogosteje seznanja zdravnik (40 %).

Zavrgla sva tudi sedmo hipotezo, da dijaki večkrat posežejo po alternativnih sredstvih kot učenci, saj po njih posega kar 42 % osnovnošolcev, a le 12 % dijakov.

Zanimalo naju je tudi, ali dijaki in učenci mislijo, da so odvisni od zdravil. Predvidevala sva, da v večini menijo, da od njih niso odvisni. Hipotezo sva potrdila, saj ni niti en srednješolec na vprašanje odgovoril z da. Kljub temu se je našlo nekaj osnovnošolcev, ki so bili mnenja, da so odvisni od njih, a le-ti so bili v manjšini (12 %). Prav tako nekaj dijakov (10 %) in učencev (11 %) ni vedelo, ali bi se označilo za odvisne ali ne.

S to raziskovalno nalogo sva se naučila veliko novega o zdravilih in drugih farmacevtskih sredstvih in njihovi uporabi. Ugotovila sva, da tekom let mladi postajamo kar se tiče uporabe zdravil oziroma farmacevtskih sredstev vse bolj samostojni, zato je pomembno, da vemo, za kaj in kako se kakšno zdravilo pravilno uporablja. Če sedaj odgovoriva na vprašanje, ali mladi posegamo po zdravilih, je odgovor seveda, da. V najini raziskavi vidiva še veliko možnih nadaljevanj. Zanimivo bi bilo še raziskati, po kakšnih zdravilih posegajo študentje in odrasli, ki so šolanje že končali in kako sploh farmacevtska sredstva vplivajo na naše telo in razum. Za mnenje bi lahko povprašali še kakšnega farmacevta in zdravnika. Dobro bi bilo organizirati tudi kakšno predavanje o varni uporabi farmacevtskih sredstev na naši šoli. Mogoče pa nama v nadaljevanju uspe tudi to.

6. POVZETEK

V obdobju najstništva se pričnejo številne spremembe na čustvenem, vedenjskem kot tudi telesnem področju. Želeli smo raziskati, kako pogosto najstniki v tem obdobju posegajo po farmacevtskih sredstvih. Za ciljno skupino smo si izbrali učence devetih razredov in dijake četrtil letnikov. Želeli smo raziskati, ali se poseganje po farmacevtskih sredstvih v tem obdobju kaj spreminja, katera sredstva so tista, po katerih najstniki najpogosteje posegajo, kdo jim pri izbiri svetuje, koliko so seznanjeni s časom jemanja in stranskimi učinki. Pripravili smo kratek anketni vprašalnik, ki smo ga razdelili med omenjeni skupini učencev in dijakov. Anketirali smo 70 osnovnošolcev in 41 srednješolcev. Ugotovili smo, da tako dijaki kot srednješolci največkrat uporabijo tablete proti bolečinam, učenci jih dobijo pri starših, dijaki pa jih v največjem številu sami vzamejo iz omare. S pomočjo anketnega vprašalnika smo ugotovili, da tako dijaki kot učenci po zdravilih posegajo precej redko. V osnovni šoli odidejo učenci po zdravila s starši, v srednji šoli pa sami. Oboji so seznanjeni s stranskimi učinki. Osnovnošolce največkrat seznanijo starši, srednješolce pa zdravnik ali farmacevt. Osnovnošolci pogosteje posežejo po medicinskih sredstvih, srednješolci pa tako po medicinskih kot alternativnih sredstvih. Večina anketiranih meni, da ni odvisna od zdravil.

7. SUMMARY

In the time of adolescence teenagers are facing many changes on their emotional, behavioural and physical level. We wanted to know how often teenagers use medication. The target audience were 9th grade students and 4th year students. We wanted to research if using pharmaceutical means is changing, what medication students take, who advise them, how well do they know the period of using the medication and its side effects. We prepared a short questionnaire which we gave to the mentioned groups of students. There were 70 primary school students and 41 high school students. We established that all, primary and high school students, use painkillers. 9th graders get them from their parents, high school students take them themselves. Both students rarely take the medication. Parents take their primary school children to the doctor's office where they get the medication. 4th year students go there by themselves. Teenagers all understand the side effects. In primary school the parents explain the instructions to their children and on the other hand, to teenagers in high school the doctor or the chemist explains how to take them. Teenagers in primary school more often use the medication than high school students. But high school students more often also use alternative medicine. The majority feel that they are not addicted to medication.

8. ZAHVALA

Rada bi se zahvalila najini mentorici, profesorici Špeli Sovič, ker nama je omogočila veliko priložnosti, nama vedno pomagala, stala ob strani, vedno priskočila na pomoč s preprosto razlago strokovnih izrazov, ki jih nisva razumela. Zahvalila bi se tudi profesorici angleščine in slovenščine, gospe Alenki Juršnik, za lektoriranje najine raziskovalne naloge in povzetka ter prevedbo ključne dokumentacije.

Hvala vsem anketiranim učencem na OŠ KDK Šoštanj in vsem anketiranim dijakom na Srednji zdravstveni šoli Slovenj Gradec.

Nenazadnje pa hvala tudi najinim staršem, ki so nama pri pisanju naloge ves čas stali ob strani in pomagali z nasveti.

9. PRILOGE

A) Priloga 1: anketni vprašalnik

ANKETA

Pozdravljeni,

sva Zala Katanec in Denis Balant. V okviru projekta Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline pripravljava raziskovalno nalogo o **poseganju mladostnikov po zdravilih**. Za reševanje ankete boste potrebovali **5 minut**. Anketa je **anonimna**. Pridobljeni podatki bodo uporabljeni v namen raziskave v najini raziskovalni nalogi.

Za sodelovanje se najlepše zahvaljujete.

---

1. SPOL

- a) moški
- b) ženski

2. STOPNJA ŠOLANJA

- a) osnovna šola
- b) srednja šola

3. Ali si že kdaj uporabil kaj od spodaj naštetega? (obkrožite lahko enega ali več odgovorov)

- a) Tablete proti bolečinam (lekadol, aspirin ...).
- b) Sredstva proti mozoljem.
- c) Sredstva proti alergiji.
- d) Prehransko dopolnilo.
- e) Sredstva za boljšo koncentracijo.

4. Kje dobiš izbrana sredstva za uporabo? (obkrožite lahko enega ali več odgovorov)

- a) Dajo mi jih starši.
- b) Sam jih vzamem iz omare.
- c) Sam jih kupim v lekarni.
- d) Lekarno obiščem skupaj s starši.
- e) Prinese mi jih prijatelj/znanec.
- f) Kupim jih na internetu.
- g) Kupim jih v trgovini.
- h) Drugo: _____

5. Kako pogosto posežeš po izbranih sredstvih?

- a) Zelo pogosto (takoj ko začutim blage znake bolečin, oziroma potrebo po uporabi).
- b) Srednje pogosto (ko že nastopi bolečina, ampak ni prehuda).
- c) Precej redko (kadar je bolečina nevzdržna).
- d) Nikoli ne vzamem tablet.

6. Ali prebereš navodila za uporabo sredstev?

- a) Da.
- b) Ne.
- c) Skoraj vedno.
- d) Skoraj nikoli.
- e) Občasno.

7. Kdo gre s teboj po zdravila?

- a) Mama, oče.
- b) Brat/sestra.
- c) Prijatelji.
- d) Fant/punca.
- e) Nihče.

8. Si seznanjen s stranskimi učinki sredstev?

- a) Da.
- b) Pomanjkljivo.
- c) Ne.

9. Kdo te seznanj s stranskimi učinki? (možnih več odgovorov)

- a) Starši.
- b) Zdravnik.
- c) Prijatelji.
- d) Farmacevt.
- e) Trgovec/trgovka.
- f) S stranskimi učinki nisem seznanjen.
- g) Drugo: _____

10. Si seznanjen s časom jemanja?

- a) Da.
- b) Pomanjkljivo.
- c) Ne.

11. Kdo te seznanj s časom jemanja izbranih sredstev? (možnih več odgovorov)

- a) Starši.
- b) Zdravnik.
- c) Prijatelji.
- d) Farmacevt.
- e) S časom jemanja nisem seznanjen.
- f) Drugo: _____

12. Ali pogosteje posežeš po medicinskih zdravilih ali alternativnih sredstvih?

- a) Po medicinskih zdravilih.
- b) Po alternativnih sredstvih.
- c) Ne vem.
- d) Drugo: _____

13. Se ti zdi, da si odvisen od zdravil?

- a) Da.
- b) Ne.
- c) Ne vem.
- d) Drugo: _____

14. Bi želel za konec še kaj sporočiti o poseganju mladostnikov po zdravilih?

Hvala za sodelovanje in lep dan želiva še naprej!

Zala in Denis

10. VIRI

Abazovič, M., (2009). Uporaba zdravil na recept pri mladostnikih. Farmaceutski vestnik. Letn.60., str 230-236.

Brian K., Brooke W., Leclair A., Tracy D., Parsons J., Golub S., 2013, Drug and alcohol Review. str.288-294,

Nicola J. Gray, Deborah Christie, Imelda Coyne, Helea Fonseca, 2017, str.396-399, Journal of Adolescent Health

Naša lekarna.(2013).številka 76. Pridobljeno 5.12.2019 iz: <http://www.nasa-lekarna.si/uploads/media/NL76.pdf>

Pisk. N., Pal. M., Stipolovšek. T.(2009)., Zdravila in mladostniki. Farmaceutski vestnik. str.205-208. Pridobljeno dne: 15.12.2018 iz: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-KH6DWROC/4915df13-6056-40be-bf8c-570c816fcd4f/PDF>

Pisk.N., (2009). Vloga lekarniškega farmacevta pri pravilni in varni uporabi zdravil in drugih izdelkov dosegljivih v lekarni za mladostnike. Pridobljeno dne: 12.11.2018 iz: http://www.sfd.si/uploads/datoteke/rezultati_raziskave.pdf

Pišek.S., (2015). Odvisnost od zdravil, Farmaceutski vestnik. str.196-201. Pridobljeno dne:4.1.2019 iz: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-0B7YHHT7/bdb66fe4-8f89-4e2b-b84f-284e4460b493/PDF>

Radovanović.M., (2016). Odvisnost od tablet, Univerziteti klinični center Ljubljana.

